

Т. М. Шульга, аспірант
Національна юридична академія України
ім. Ярослава Мудрого

ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТІВ І ПРАВО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Платність є одним із основних принципів природокористування, що закріплені у чинному законодавстві України. Вичерпний перелік загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів) встановлено Законом України “Про систему оподаткування” (в ред. від 18.02.1997 р.). У цьому переліку зазначено податки та збори, що безпосередньо відносяться до сфери природокористування: плата (податок) за землю; збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Державного бюджету; збір за спеціальне використання природних ресурсів; збір за забруднення навколишнього природного середовища. Крім того, екологічне законодавство, що регулює суспільні відносини в галузі використання та охорони окремих об'єктів природи, передбачає і деякі інші податки, збори та платежі.

Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” виділяє три види зборів: за спеціальне використання природних ресурсів (ст.43); за забруднення навколишнього природного середовища (ст.44); за погіршення якості природних ресурсів (ст.45). У ст.46 Закону зазначається, куди і з якою метою розподіляються збори за використання природних ресурсів, забруднення навколишнього природного середовища. Перші надходять до місцевих бюджетів, республіканського бюджету Автономної Республіки Крим та Державного бюджету України і використовуються на виконання робіт по відтворенню, підтриманню цих ресурсів у належному стані. Збори за використання природних ресурсів місцевого значення надходять до республіканського бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів. Кошти від збору за забруднення навколишнього природного середовища розподіляються між місцевими (сільськими, селищними, міськими), обласними та республіканським Автономної Республіки Крим, а також Державним фондами охорони навколишнього природного

середовища у співвідношенні відповідно 20, 50 і 30%, а між Київським, Севастопольським міськими та Державним фондами охорони навколишнього природного середовища – у співвідношенні 70 і 30%. Щодо зборів за погіршення якості природних ресурсів у вищезгаданій статті Закону не вказується, яким чином і куди повинні розподілятися отримані від них кошти. Не говориться про це і в ст.45 Закону, яка безпосередньо регулює даний вид зборів і зазначає, що збір за погіршення якості природних ресурсів у результаті володіння і користування встановлюється на основі нормативів. Порядок встановлення нормативів збору за погіршення якості природних ресурсів визначається Кабінетом Міністрів України.

Таким чином, не зрозуміло, куди треба розподіляти кошти, отримані від зборів за погіршення якості природних ресурсів. Оскільки держава зацікавлена в реалізації будь-якої можливості збільшення доходів у бюджеті, то положення про те, що збори за погіршення якості природних ресурсів повинні направлятися до Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів та державних цільових фондів, потрібно було б закріпити законодавчо.

Приписи законів “Про систему оподаткування” та “Про охорону навколишнього природного середовища”, що стосуються зборів за спеціальне використання більшості природних ресурсів, деталізуються і регулюються переважно відповідними поресурсовими законодавчими актами. В той же час стосовно деяких природних ресурсів діють спеціальні нормативні акти.

Земельний кодекс України в ст.206 закріплює принцип платності у сфері використання землі, який деталізовано у спеціальному законодавстві. Так, Закон України “Про плату за землю” конкретизує положення Земельного кодексу України, встановлюючи, що плата за землю стягується у вигляді земельного податку або орендної плати. Платежі за землю зараховуються на спеціальні бюджетні рахунки сільських, селищних, міських рад, на території яких знаходяться земельні ділянки, при цьому 30% грошових коштів централізуються на спеціальному бюджетному рахунку Державного комітету України по земельних ресурсах, 10% – на спеціальних бюджетних рахунках Автономної Республіки Крим і областей.

Згідно з ч.2 ст.12 Закону України “Про рослинний світ” спеціальне використання природних рослинних ресурсів є платним. При цьому Законом встановлено, що збір за спеціальне використання природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення зараховується у відповідні бюджети згідно із законодавством (ст.13). Збори за спеціальне використання природних рослинних ресурсів місцевого значення зараховуються в повному розмірі у відповідні місцеві бюджети.

Таким чином, на основі аналізу чинних правових приписів, що регулюють оподаткування у сфері використання, відтворення та охорони природних ресурсів, можна зробити висновок, що деякі податки, збори та платежі, передбачені цими приписами, не увійшли в перелік, закріплений ст.14 Закону України “Про систему оподаткування”. Ситуація, що склалася, потребує кардинальної зміни, оскільки у вищезазначеному Законі чітко встановлено, що будь-які податки і збори (обов’язкові платежі), які запроваджуються законами України, мають бути включені до цього Закону. Податки і збори (обов’язкові платежі), справляння яких не передбачено цим Законом, крім визначених Законом України “Про джерела фінансування дорожнього господарства України”, сплаті не підлягають. Такі приписи Закону не дають можливості направляти грошові кошти, отримані від зборів у сфері використання, відтворення та охорони природних ресурсів, у бюджети держави. Тому для забезпечення належної правової регламентації оподаткування та наповнення бюджетів за рахунок податків, зборів і платежів у галузі природокористування було б доцільно скоригувати відповідні правові норми.